

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 7 Sayı: 29 Volume: 7 Issue: 29

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

TÜRKİYE COĞRAFYASINA KATKIDA BULUNAN YABANCI BİLİMDAMLARI: H. LOUIS VE W.J. MCCALLIEN

FOREIGN SCHOLARS WHO CONTRIBUTED TO DEVELOPMENT OF GEOGRAPHY IN TURKEY: H. LOUIS AND W.J. MCCALLIEN

Mehmet Âkif CEYLAN*

Öz

Türkiye’de özellikle Osmanlı Devleti’nin son dönemi ile Cumhuriyet’in ilk yıllarında coğrafyanın gelişmesi konusunda yabancı bilim adamlarının önemli katkıları ve etkileri olmuştur. İstanbul ve Ankara üniversitelerinin coğrafya bölümlerinde yoğunlaşan çalışmalarda, çeşitli yollarla ülkemize davet edilen Alman, Fransız ve İskoç asıllı bilim adamları görev almışlardır. Bu makalede Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nde görev yapan Herbert Louis ve William John McCallien’in kısa akademik özgeçmişi, Türkiye coğrafyasına kurumsal, eğitim, öğretim, ders araç ve gereçleri, araştırma gezileri ve diğer katkıları ele alınmış ve ayrıca Türkiye ile ilgili yayınlarına yer verilmiştir. Böylece yabancı bilim adamlarının Türkiye’de coğrafyanın gelişmesine yaptıkları katkılar, başta dönemin kaynaklarına ve bazı arşiv belgelerine başvurularak fazla ayrıntıya inilmeden ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Coğrafyası, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Herbert Louis, William John McCallien.

Abstract

Foreign scholars had significant contributions to and influences on development of geography in Turkey, particularly in the late Ottoman period and in the early years of the Republic. German, French, and Scottish scholars, who were invited to our country in a number of ways, participated in studies conducted in geography departments particularly of Istanbul and Ankara universities. This paper provides a short biography of Herbert Louis and William John McCallien, who served in the Faculty of Languages, History and Geography, and their organisational, educational, instructional contributions, educational tool and material contributions, as well as explorations and other academic contributions. Their publications relating to Turkey are also covered in the paper. The paper aims to present the contributions made by foreign scholars to development of geography in Turkey with reference to the sources from the period and relevant archived documents, without going into details.

Keywords: Geography of Turkey, The Faculty of Languages, History and Geography, Herbert Louis, William John McCallien.

GİRİŞ

Türkiye coğrafyasına, yabancı bilim adamları, özellikle 19. yüzyıldan itibaren çeşitli şekillerde katkıda bulunmaya başlamışlardır. İki yüzyılı aşan nispeten bu uzun dönemde, Türkiye coğrafyasına katkıda bulunan yabancı bilim adamlarını, genel olarak üç gruba ayırmak ve ele almak mümkündür. Bunlardan birinci grubu, ülkemizin bir yöresi, bir bölgesi veya tamamında coğrafyanın farklı konularında bilimsel çalışma ve gözlem yapanlar ve yayınlayanlardır. Nitekim Osmanlı toprakları üzerinde Banse, Ramsay, Frech, Hoerness,

* Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü.

Philippson, Grund ve Cvijic gibi tanınmış coğrafyacıların modern coğrafya esaslarına göre araştırmalar yaptığı ifade edilmiştir (Erinç, 1973:7).

İkinci grubu, Osmanlı Devleti'nin son dönemi ile Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanından sonra ülkemize davet edilen ve üniversitelerde, bölümlerin kurulması, yapılandırılması, eğitim ve öğretimin geliştirilmesinin yanı sıra coğrafyanın farklı saha ve konularında bilimsel çalışmalar yaparak katkıda bulunanlardır. Üçüncü grubu teşkil edenler ise, coğrafyaya yardımcı bilimlerde çalışmalar yapanlardır. Haritacılar, jeologlar, meteorologlar, arkeologlar, botanikçiler, su ürünleri, maden, orman ve ziraat mühendisleri vb ile MTA gibi resmi kurumlarda çalışan birçok bilim adamı bu grupta yer almaktadır. Türkiye'de modern coğrafyanın gelişmesi bakımından kuşkusuz bu grupların hepsinin katkıları son derece önem arz etmektedir.

Yukarıda yapılan gruplandırmaya göre, bu makalenin konusu, ikinci grubu, yani üniversitelerde bölümlerin kurulması, yapılandırılması, eğitim ve öğretimin geliştirilmesi ile çeşitli bilimsel çalışmalar yaparak Türkiye'de coğrafyanın gelişmesine katkıda bulunanları kapsamaktadır. Elbette üniversitelerde akademik düzeyde modern coğrafyanın kurulması ve geliştirilmesi bağlamında bu gruba dâhil edilen bilim adamlarının katkılarının çok daha önemli ve uzun vadeli olduğu söylenebilir. Çünkü bu bilim adamlarının ülkemizde görev yaptıkları yıllar esas itibariyle, Türkiye'de coğrafyanın gelişimi konusunda yapılan genel sınıflandırmalarda, *1915-1933: Modern coğrafyanın öncülerive ilk adımlar* ile *1933-1941: Türk coğrafyasının kuruluş ve teşkilatlanması* (Erinç, 1973:4) gibi çok önemli olan iki safhaya da tekabül etmektedir.

Ülkemizde kuruluşu biri Osmanlı, diğeri Cumhuriyetin ilk yıllarında olmak üzere uzun bir süre üniversitelerimizde iki coğrafya bölümü eğitim, öğretim ve araştırma faaliyetlerinde bulunmuştur. Bunların ilki olan İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü-Bölümü'nün temeli Birinci Dünya Savaşı yıllarında atılmıştır. 1915'te Almanya'dan profesörler getirilmek suretiyle Darülfünunun diğer şubeleri ile beraber Ulûm-î Edebiye Şubesi de ıslah edilmiş, seminer ve laboratuvarlar ile muhtelif zümre ve enstitüleri bulunan hakiki bir Edebiyat Fakültesi doğmuştur. Bu arada yine Almanya'dan davet edilen coğrafya profesörü [o zaman doçent] Erich Obst tarafından yurt dışından getirtilen birçok öğretim malzemesi (harita koleksiyonları, duvar levhaları, ders aletleri, araştırma aletleri, bilhassa klimatoloji araştırmalarına mahsus aletler) ile Darülfünunu Osmaniye'ye bağlı Coğrafya Darülmesai/Enstitüsü kurulmuştur (Bilgin, 1961:9).

Ülkemizde coğrafya bölümlerinin ikincisi ise Cumhuriyetin ilk yıllarında Ankara'da açılmıştır. Hatta Ankara'da henüz üniversite yokken, 1936'da faaliyete geçmiş olan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin bünyesinde, Almanya'dan davet edilen Prof. Dr. Herbert Louis başkanlığında Coğrafya Enstitüsü kurulmuş ve enstitüye Türkiye coğrafyasını araştırma görevi verilmiştir. 1946'da Ankara Üniversitesi'nin çatısı altına giren Coğrafya Enstitüsü, aynı yıl çıkarılan Üniversiteler Kanunu ile akademik teşkilatında değişiklik yaşamış ve üç kürsü oluşturulmuştur. Bunlar, fiziki coğrafya ve jeoloji, beşeri ve iktisadi coğrafya ile ülkeler coğrafyasıdır. Fiziki coğrafya ve jeoloji kürsüsü, önce William John McCallien'in (1944-1950), onun ayrılmasından sonrada Prof. Dr. Reşat İzbirak'ın başkanlığında faaliyet göstermiştir ([Http://www.geography.humanity.ankara.edu.tr](http://www.geography.humanity.ankara.edu.tr)).

Osmanlı'nın son dönemi ile Cumhuriyetin ilk yıllarında, İzbirak'ın ifadesiyle Batı'dan coğrafyacı öğretim üyeleri getirtmek hemen hemen zorunlu idi. O zaman henüz 29 yaşında bir doçent olan Erich Obst'un İstanbul Darülfünunu Coğrafya Darülmesai'ne müderris ve müdür olarak davet olunmuş bulunması bunun bir örneğini teşkil etmektedir. Şimdi ise bu işleri ve araştırmaları Türk coğrafyacıları yapmaktadır (İzbirak, 1976:39). Dolayısıyla söz konusu dönemde ülkemizde üniversite düzeyinde coğrafya eğitiminin ve öğretiminin verilmesi ve bilimsel araştırmaların yapılması için farklı ülkelerden yabancı coğrafyacıların davet edilmesi gerekliydi. Öte yandan Avrupa'da yaşanan çeşitli baskılar ve savaşlar da bu süreci kolaylaştırmıştır. Nitekim Doç. Dr. Ferruh Ali Sanır, özel bir röportajda (Ankara, 1993),

Avrupa'da başlayan bunalımlı yıllar ve Almanya'da Naziler'in baskıcı yönetimi nedeniyle Avrupa'dan özellikle Almanya'dan birçok bilim adamının Türkiye'den yapılan davetleri kabul ederek Ankara'ya geldiklerini ifade etmiştir (Gümüşçü, 1996: 165).

Türkiye coğrafyasına katkıda bulunan yabancı bilim adamları ülkelerine göre sınıflandırıldığında; ikisinin Almanya, ikisinin Fransa ve birinin de Birleşik Krallık (İskoçya)'tan geldiği ayırt edilir. Aynı dönemde Türkiye'den yurt dışına akademik çalışmalar yapmak amacıyla gönderilen öğretim elemanlarının da genellikle bu ülkelere gittikleri dikkati çeker. Dolayısıyla ülkemizde coğrafyanın gelişmesinde özellikle Alman ve Fransız ekollerinin daha fazla temsil edildikleri görülür. Bu ekollerin etkileri azalarak günümüze kadar devam etmiştir.

Yabancı bilim adamlarının katkılarının yanı sıra uygulamada çeşitli sorunların da yaşandığı bilinmektedir. Örneğin bazılarının doktora ve akademik geçmişinin olmayışı, akademik konum ve geçmişlerine bakılmaksızın müderris unvanı verilmesi, Türkçe bilmemeleri, Türk müderrisleri küçümsemeleri, Türk müderrislere oranla daha yüksek maaş almaları ve özellikle Birinci Dünya Savaşı yıllarında hemen hepsinin aynı ülke (Almanya) uyruğundan olması ve görev sürelerinin nispeten kısalığı (2-3 yıl) gibi bazı sorunlar ortaya çıkmıştır. Nitekim yabancı bilim adamlarının ülkemiz okullarında görevlendirilmeleri ve uygulama sırasında yaşanan olumsuzluklar hususunda bazı eleştirel yaklaşımlar (örneğin Uşaklıgil, 1942:169 ve Ayni, 2007:54) da vardır. Fakat makale kapsamında bu görüşlere fazla yer verilmemiştir.

Çalışmada ele alınan yabancı bilim adamlarının kısa akademik özgeçmiş, Türkiye coğrafyasına kurumsal yapı, eğitim, öğretim, ders araç ve gereçleri, araştırma gezileri ve diğer akademik katkılarının yanı sıra Türkiye ile ilgili yayınlarına yer verilmiştir. Bununla birlikte yayınlar, içerik bakımından bir değerlendirmeye tabi tutulmamıştır. Aynı şekilde yabancı bilim adamlarının Türkiye'deki yaşantılarına ve karşılaştıkları güçlüklerle de değinilmemiştir. Örneğin Osmanlı'nın döneminde ülkenin genel durumu, Darülfünunun çalışma şartları ve imkânları şüphesiz kendi ülkeleri ve üniversitelerinden çok daha farklı ve sınırlıydı. Keza yapılan sözleşmelerde emeklilik işleri hiç mevzu bahis edilmemiş (İhsanoğlu, 2010:254) ve sözleşmenin 13. maddesine göre Türkiye hakkında gazete, risale veya kitaplar ile yayınlamak istedikleri yazıları önce Maarif Nazırı'nın onayına sunmaları ve 5. maddede bilim adamlarına hizmetleri sırasında fes giyme zorunluluğu getirilmişti (Dölen, 2009: 472).

Genel bir sınırlandırmayla 1915-1950 arasını kapsayan yaklaşık 35 yıllık dönemde Türkiye coğrafyasına katkıda bulunan yabancı bilim adamları, İstanbul ve Ankara olmak üzere iki üniversitemizde görev yapmışlardır. İstanbul Üniversitesi'nde sırasıyla Ord. Prof. Dr. Erich Obst, Prof. Dr. Théodore Lefebvre ve Prof. Dr. Ernest Chaput, Ankara Üniversitesi'nde ise Ord. Prof. Dr. Herbert Louis ve Prof. Dr. William John McCallien görev alan yabancı coğrafyacılar. Bu coğrafyacıardan son ikisi bu makalede ve diğerleri de daha önce yayımlanan başka bir makalede (Ceylan, 2013:311-351) fazla ayrıntıya inilmeden ele alınmıştır.

ORD. PROF. DR. HERBERT LOUIS

Louis, 12 Mart 1900 tarihinde Almanya'nın başkenti Berlin şehrinde doğmuştur. Berlin Üniversitesi Fen Fakültesi'nde coğrafya, jeoloji ve fizik tahsil ederek mezun olan Louis, aynı üniversitede 1925'te doktora, 1930'da habilitasyon yapmış ve 12 Ağustos 1935'te Berlin Üniversitesi coğrafya profesörlüğüne tayin edilmiştir. Aynı senenin kasım ayında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Ankara'ya davet edilerek yeni açılmakta olan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde coğrafya profesörü olarak görevlendirilmiştir. Ord. Prof. Dr. Norbert Krebs'in yetiştirdiği ve tavsiye ettiği Louis'in tayininde, öğrenci müfettişi olarak bir süre Almanya'da bulunan zamanın ünlü maarifçilerinden Cevat Dursunoğlu (1892-1970)'nunda emeği geçmiştir (Alagöz, 1973-1975:214). 8 sene devamlı olarak Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde öğretim ve araştırma faaliyetinde bulunan Louis, 1943'te Almanya'nın Kolonya [Köln] Üniversitesi'nde coğrafya ordinaryüs profesörlüğüne tayin edilerek ülkemizden ayrılmıştır. 10 yıl kadar bu görevde kaldıktan sonra 1952'de Münih Üniversitesi coğrafya ordinaryüs profesörlüğüne

nakledilmiştir (Anonim, 1966:VII). Burada 1968'de emekli oluncaya kadar coğrafya enstitüsü müdürlüğü yapan Louis, 11 Temmuz 1985'te Münih'te vefat etmiştir.

Louis, memleketi olan Almanya dışında başta Türkiye olmak üzere Dünya'nın muhtelif ülke ve bölgelerinde (Britanya Adaları'nda, Balkan Yarımadası'nda, Doğu ve Güneydoğu Asya'da, Doğu Afrika'da ve Kuzey Amerika'da) araştırma gezileri yapmış ve çeşitli bilimsel kongrelere iştirak etmiştir. Louis, anadili olan Almancadan başka Fransızca ve İngilizceyi iyi bilmekte, ayrıca Türkçeye de vakıf bulunmaktaydı (Anonim, 1966:VII).

Ankara Üniversitesi'nde Coğrafya Enstitüsü'nün kurucusu ve ilk müdürü olan Louis, 1943'te Türkiye'den ayrılmıştır. Nitekim fakülte dekanı Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu, fakültenin 1943-1944 Öğretim Yılı'nın Açış Söylevi'nde: "1942-1943 ders yılında fakültemiz öğretim kadrosundan pedagoji profesörü İsmail Hakkı Baltacıoğlu, estetik profesörü Suut Kemâl Yetkin, Türk dili ve edebiyatı doçentlerinden Dr. Tahsin Banguoğlu mebus seçilerek ayrıldılar. Yine coğrafya profesörü Dr. Herbert Louis hükümeti tarafından Kolonya Üniversitesi coğrafya ordinaryüs profesörlüğüne terfi suretiyle tayin edildiğinden ayrıldı. Fakültemizde vazife gördükleri müddetçe fakültemizin ilim ve öğretim bakımından ilerlemesine çalışan bu sayın arkadaşlarıma içten gelen teşekkürlerimi bildirmek ve yeni vazifelerinde kendilerine muvaffakiyet dilemek bizim için zevkli bir vazifedir" şeklinde bu ayrılışı ifade etmiştir (Kansu, 1944:200).

Ord. Prof. Dr. Herbert Louis.

Hayatının 1943'ten sonraki kısmında da Türkiye ile bağlarını hiç bir zaman koparmayan Louis, ülkemizi çeşitli vesilelerle ziyaret etmiş, 1965-1966 öğretim yılında Ankara Üniversitesi'nde misafir profesör olarak çalışmış, özellikle 1966'dan 1970'e kadar hemen her yaz mevsimini Türkiye'de büyük inceleme gezileri yapmakla geçirmiştir. Bu gezilerin bazılarında Prof. Dr. Cevat Rüştü Gürsoy da katılmıştır (Sözer, 1993:3). Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nde bulunan 24 Temmuz 1965 tarihli bir belgede, Alman Prof. Dr. Herbert Louis'in Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Ülkeler Coğrafyası Kürsüsü'nde çalıştırılması konusuna değinilmiştir (BCA.YN.187.44..16).

Louis, ölümünden bir süre öncede, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin ilk yılları hakkında bir konferans vermiştir. Bu konferanstan aktarıldığı üzere; "Başlangıçta her şey eksikti. Modern coğrafya alanında ne harita, ne kütüphane, ne de ders kitabı vardı. Diğer alanlarda da durum aynı idi." Bunun için Louis, diğer profesörler gibi çalışma malzemesini bizzat kendisi temin etmiştir (Hütteroth, 1992:23).

Türkiye Coğrafyasına Katkıları

Louis'in Türkiye coğrafyasına katkıları, Türk coğrafyacılarına etkileri çok yönlü, nispeten uzun ve de oldukça büyük olmuştur. Hatta bu konuda yabancı bilim adamları

arasında Louis'in ilk sırada yer aldığı söylenebilir. Nitekim döneme yakından tanıklık eden bazı coğrafyacılarımız tarafından yapılan değerlendirmelerde bunun açık bir şekilde ifade edildiği görülür. Bu değerlendirmelere aşağıda ayrı ve kısaca yer verilmiştir:

Louis'in öğrencisi ve meslektaşı olarak onu yakından tanıyan Sanır'dan aktarıldığına göre, Louis başkanlığında çalışmaya başlayan Coğrafya Enstitüsü, çevreyi ve Türkiye'yi tanımak için ilk yıldan itibaren araştırma gezileri yapmaya başlamıştır. Her yıl, biri kış, diğeri yaz tatilinde olmak üzere muntazam olarak yılda iki büyük gezi ve hafta sonları ile tatillerde kısa geziler yapılmış, bu sayede öğrencilerin kendi yurtlarını tanımaları sağlanmıştır. Böylece öğrenciler yanında, öğretim üyeleri de geziler sayesinde Türkiye'yi tanırken bir yandan da Louis'den çok şeyler öğrenmişlerdir (Gümüşçü,1996:165).

Louis'in, coğrafya enstitüsünde sadece öğrencilere değil, öğretim üyeleri ve coğrafya bilim hayatımıza da birçok katkıları olmuştur. Coğrafyada ilmi metotlarla, düzenli, planlı ve sistemli çalışmanın nasıl olacağı, coğrafya arazi çalışmalarının nasıl uygulanacağını ve sonuçta coğrafyanın nasıl halka sevdirebileceği konularında çok büyük faydaları olmuştur. Louis, ilk yıldan itibaren bir yandan derslerini verirken, diğer taraftan her yıl büyük araştırma gezileriyapmış ve Türkiye'de ilk defa her yıl yapılmak üzere Coğrafya Meslek Haftalarını düzenlemiştir. Bu meslek haftaları sayesinde Türkiye'de bulunan iki coğrafya enstitüsü elemanları bilgi ve fikir alış verişine imkan bulmuştur (Gümüşçü, 1996:166).

İzbirak (1976), Ankara'da yeni coğrafya bölümünün kurulması ve gelişmesi için, 1935'te Almanya'dan davet olunanve 1943'e kadar memleketimizde kalan Louis'in coğrafya öğretim ve araştırmalarında önemli çalışmalarda bulunduğunu kaydeder.Yazara göre, Louis, jeomorfoloji üzerinde önemle durmuş bulunmakla beraber, coğrafyanın öteki dallarına ve bu arada beşeri ve iktisadi yönlerine de eğilmiş seçkin bir coğrafyacıdır (40).

Erinç (1973), Berlin Üniversitesi'nden Ankara'ya nakledildiği sırada 35 yaşında genç bir profesör olan Louis'in, 1943'ün sonuna kadar bölümün müdürlüğünü ve kuruculuk görevini ifa ederek, ayrıca bir kısmı bugün üniversite öğretim üyesi olan birçok coğrafyacıyı yetiştirmek, yurdumuzda çok önemli incelemeler ve araştırmalar yapmak ve bunların sonuçlarını yayınlamak suretiyle Türkiye'nin tanınmasına ve Türk coğrafyasına ciddi büyük ölçüde hizmet ettiği görüşündedir. Ona göre, gerçekten bölümün yöneticisi ve uzun yıllar boyunca temel direği olan Louis, mevzii ve beşerî coğrafyada dahil olmak üzere, coğrafyanın bütün konularına karşı alâka duyan bir bilim adamı olmakla beraber her şeyden önce, saha araştırmalarına bilhassa önem veren ve Humboldt-Richtofen okulunu modern şekliyle en iyi temsil eden bir fizikî coğrafyacı, daha doğrusu çok seçkin bir morfologdur (21).

Erinç (1973), bilhassa Louis'in Türkiye'de plüviyal izler, bitki örtüsü ve nüfusun dağılışı konularında çok değerli yayınlar yaptığına dikkati çeker. Hattaba çalışmaların hala büyük bir değer taşıdıklarını ve sonradan aynı konulardaki araştırmaları teşvik eden birer öncü ve örnek olarak hizmet ettiklerini, bilimsel esaslara dayanan ve izopletlerle gösterilen ilk *Türkiye Nüfus Dağılışı Haritası*'nın da gene Louis tarafından meydana getirilmiş olduğunu kaydetmek bir hakşinaslık borcudur. Aynı araştırmacının, Birinci Coğrafya Kongresi kitabında yayınlanan *Türkiye Coğrafyasının Bazı Esasları* isimli eserinin de, o zamanki Alman siyaseti hayat sahası görüşü ile etkilendiği intibainı veren ve bu sebeple yadırganan bazı mütalaalar dışında, Türkiye mevzii coğrafyası bakımından dikkate değer bir sentez olduğunu ilave etmek gerekir. Louis, aynı zamanda Türkiye coğrafyasıyla uğraşanlara bir hizmet olmak üzere bir bibliyografyanın meydana getirilmesini teşvik etmiş ve bu sayede, bazı eksikliklerine rağmen hala daha faydalı olan bir eserin hazırlanması mümkün olmuştur. Yine Louis, bir kısım öğrencilerinin mezuniyet çalışması olarak beşeri-iktisadi coğrafyanın çeşitlikonularında hazırladıkları araştırmaları bir kapak içinde toplayarak yayınlamış ve böylece başka bir yoldan da, araştırmayıteşvik ve sonuçlarının bilim dünyasına sunulması gerektiği hakkında güzel bir örnek vermiştir (25).

Yayın teşviki konusunda diğer bir örnek de Erinç'in bir makalesiyle ilgilidir. Şengör, Günce Dergisi'nin Ağustos 2002'de yayınlanan 23. sayısında ve daha sonrada TÜBA internet sayfasında yer verilen bir değerlendirmesinde, Sırrı Erinç'ten bahsederken Herbert Louis'in adı

geçmektedir. Şöyle ki, “Erinç'in, Ord. Prof. İbrahim Hakkı Akyol yönetiminde 1944'te tamamladığı doktora, Kaçkar silsilesinin buzul morfolojisi ile ilgiliydi. Yasa gereği bu doktora İstanbul Üniversitesi yayınları arasında 1945'te yer aldı. Erinç, doktorasını biraz daha genişleterek 1949'da zamanın en önemli uluslararası jeoloji dergilerinden olan *GeologischeRundschau*'da bir makale halinde [*Eiszeitliche Formen undGegenwärtigeVergletscherung im Nordost-AnatolischenRandgebirge, GeologischeRundschau, Band 37, s.75-82*] yayımladı. Bu makalenin sonuna eklenen bir paragraf, zamanın büyük coğrafyacılarından Prof. Dr. Herbert Louis'in, Erinç'in makalesinin önemini belirten bir övgüsünü içermektedir.”

Sür (1999), Louis'indaha Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi binasının inşa safhasındayken sınıf, laboratuvar ve tatbikat odalarının genişliğini sağlamak için koridorların dar olmasında ısrar ettiğini belirtir (1). Kuşkusuz bu örnek, Louis'in coğrafya bölümüyle ilgili hemen her konuda heyecanla çalıştığınınve büyük caba sarf ettiğinin önemli bir göstergesidir.

Alagöz (1973-1975) de, Louis'in okul kütüphanesine ve bölüm seminerlerine verdiği önem üzerinde durmuştur. Ona göre, Louis, zamanın önemli coğrafya kitap ve dergilerinden oluşan zengin bir coğrafya kitaplığını fakülteye kazandırmış, harita, taş ve diyapozitif koleksiyonlarını başlatmıştır. Grup halinde coğrafya gezileri tertibini ve bütün öğretim üyelerinin katıldığı kolokyum şeklinde seminer idaresini öğretmiş ve bölüme yerleşmesini temin etmiştir. Ayrıca Louis, Coğrafya Meslek Haftaları'nı ve Coğrafyacılar Günü'nü ilk düzenleyendir (215). Louis'in başlattığı Coğrafyacılar Günü, yemekli ve müzikli toplantısı, örneğin 1939 Mayıs'da Kızılcahamam'da ve 1940 Haziran'da Gazi Orman Çiftliği'nde kutlanmış ve bu faaliyet birçok yıllar tekrarlanmıştır (Alagöz, 1973-1975: 267).

Gürsoy, ölüm yıl dönümü vesilesiyle 1986 yılında Tercüman Gazetesi'nde Louis'i, Türkiye'de modern coğrafya görüşünün gelişmesine ve Türkiye'nin tanınmasına büyük caba harcamış bir bilim adamı olarak anlatmaktadır. Diğer eserlerinin yanı sıra Louis'in, özellikle Türkiye'nin nüfus sıklığı meselelerini yakından incelediğini ve Türkiye'de ilk nüfus sıklığı haritasını, 1935 nüfus sayımı sonuçlarına dayanarak *Bevölkerungskarte der Türkei* adlı eserinde yayımladığını ifade etmektedir.

Louis, bölümde birçok coğrafyacının yetişmesine katkı sağlamıştır. Bölümün ilk mezunlardan ikisi Ferruh Ali Sanır ve Cevat Rüştü Gürsoy, 1940 yılında bölümün ilk asistanları olmuştur. Her ikisi de Almanca bildikleri için Louis ile beraber çalışmışlar ve ondan çok fazla bilgiler öğrenmişlerdir (Gümüüşçü, 1996: 167). Sanır'ın değerlendirmesiyle Louis, iyi bir araştırmacı, hoca, eğitimci ve iyi bir insandır ve ondan çok etkilenmişlerdir (Gümüüşçü, 1999:14). Tandoğan (1997) da, Talip Yücel'in 1938'de üniversiteye girişinde, coğrafya bölümünü tercihinde Louis'in etkisini şöyle anlatır: “Yücel'in bir gün Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi öğrencilerinden biri olan akrabasını ziyaret etmesi, hayatının yönünü değiştirdi. Onunla, Evkaf Apartmanı'nın -şimdi Küçük Tiyatro Salonu gibi kullanılan- dershanelerinin kapısında karşılaştı ve birlikte içeri girmek zorunda kaldı. Bir iki dakika sonra salona, sonradan ders vermek üzere Berlin Üniversitesi'nden çağırılmış olduğunu öğrendiği Prof. Dr. Herbert Louis girdi. Onun anlattıkları, ilkokul çağında tabiat bilgisi derslerine karşı duyduğu sevgi üzerini örten küllerin uçuşmasına, Hukuk Fakültesi ile bağlarının kopmasına ve kendisinin Coğrafya Bölümü birinci sınıf öğrencileri arasına katılmasına sebep oldu. Yücel, Coğrafya Bölümü'nden 1943'te mezun olur olmaz, Louis'in ısrarlı talepleri üzerine onun ilmi yardımcılığını kabul etti. Louis, doktora tezi olarak *Acıpayam Ovasının Yüzey Şekilleri ve Dalaman Çayı*'nı vermişti. Birkaç ay sonra Köln Üniversitesi'nde ordinaryüslüğe tayin edilen Louis, göreve başlamak üzere yurdumuzdan ayrıldı” (4). Yıllar sonra Yücel (1966), *İmroz'da Coğrafi Gözlemler* adını taşıyan makalesini, “bizleri yetiştirmek için sarf ettiği gayretlere, kendi hesabıma, şükranlarımın bir ifadesi olarak, Münih Coğrafya Enstitüsü Müdürü sıfatı ile 65 yaşımı idrak etmiş bulunan büyük hoca Ord. Prof. Dr. Herbert Louis'e armağan” ettiğini kaydetmiştir (65). Yine makalenin yayınlandığı *Coğrafya Araştırmaları Dergisi*'nin ilk sayısı (1966) da Louis'e ithaf edilmiştir.

Dersler,Konferanslar,Araştırma ve Öğretim Gezileri:Coğrafyanın birçok dalıyla yakından ilgilenen Louis, bölümde Genel Jeomorfoloji, Klimatoloji, Kartografya, Ülkeler Coğrafyası, Türkiye Coğrafyası, Beşeri Coğrafya ve Asya Coğrafyası gibi dersleri vermiş ve daha sonra derslerin bir kısmını diğer öğretim üyelerine bırakmıştır (Gümüşçü, 1996:167).

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi'nin 3. sayısında haberler başlığı altında verilen bilgiye göre; Türk Coğrafya Kurumu'nun 13 Mayıs 1942 tarihinde yapılan mesleki toplantısında Louis, *İç Anadolu ve Coğrafi Hudutları* konusunda bir konferans vermiştir. Keza Louis'in serbest dersler adı altında 1943 yılının Mart ayının 17, 24 ve 31'inde olmak üzere *Dünya'nın Önemli Yerleşme Alanları* başlığı altında üç ayrı konferans vermesinin programlandığı ifade edilmiştir (Anonim, 1943:147). Ayrıca, I. Coğrafya Meslek Haftası'nda (24-28 Mayıs 1943, Ankara), 24 Mayıs 1943 tarihine rastlayan pazartesi günü Louis, *Köroğlu Dağları* başlıklı bir bildiri sunmuştur (Http://www.tck.org.tr).

Louis, ülkesine döndükten sonra da farklı tarihlerde Türkiye'ye gelmiş, dersler ve konferanslar vermiştir. Alagöz'ün belirttiğine göre (1973-1975), Louis, 1965-1966 öğretim yılında misafir öğretim üyesi sıfatıyla kış semestrinde I. devreye *Ülkeler Coğrafyasına Giriş*, II. devreye *Orta Avrupa Coğrafyasına Genel Bakış* üzerine takrirler yapmış ve bu takrirler Prof. Dr. Gürsoy tarafından Türkçeye çevrilmiştir (223). Gürsoy'un kaydettiğine göre (1974); Türk Coğrafya Kurumu'nun kurucu üyelerden, o zaman Almanya'nın Münih Üniversitesi'nde görevli olan Ord. Prof. Dr. Herbert Louis, eski öğretim üyesi bulunduğu Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde, Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki araştırmaları ile ilgili konferanslar vermek üzere davet edilmiş ve 28-30 Mayıs 1969 tarihleri arasında projeksiyonlu üç konuşma yapmıştır. Gürsoy tarafından Türkçeye çevrilen bu konferans serisinin müfredatı şöyledir:

1) 28 Mayıs 1969 Çarşamba: *Doğu Anadolu Kavramı ve Doğu Karadeniz Bölgesi (Überden Begriff Ostanatolien und das Östliche Schwarzmeer-Küstengebiet),*

2) 29 Mayıs 1969 Perşembe: *İç Anadolu (Inner-Ostanatolien),*

3) 30 Mayıs 1969 Cuma: *İç Doğu Anadolu'nun Devamı ve Doğu Anadolu'nun Güney Kenar Kuşağı (Fortsetzung Über Inner-Ostanatolien und die Südliche Randzone von Ostanatolien)'dir (153).*

Gene 20 Haziran 1970 tarihinde, Türkiye üzerindeki çalışmalarını tamamlamak için memleketimize gelmiş bulunan Louis, Büyük Ankara Oteli'nde *Tanınmış Coğrafyacıların Bilimsel Düşünceleri* hakkında münakaşalı bir konferans vermiş ve bu toplantıda Ankara'daki üyelerden başka, İstanbul'daki üyelerden bazıları da hazır bulunmuştur (Gürsoy, 1974:154).

Louis'in, diğer bir özelliği araştırma ve öğretim gezilerine büyük önem vermesidir. Hatta Louis, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde öğretime gezi ile başlamıştır. Fakültenin açılışını müteakip ilk gezisini Bolu ve Gerede çevresine yapmıştır. Bundan başka, örneğin; 12-21 Şubat 1937 tarihleri arasında Ankara, Kütahya, Afyon, Kula, Alaşehir, Manisa ve İzmir, 07-31 Ağustos 1937 tarihlerinde Güney Anadolu gezisi (Ankara, Isparta, Eğirdir, Burdur, Antalya, Korkuteli, Elmalı, Finike, Mersin, Ulukışla ve Ankara), 01-10 Şubat 1966 tarihlerinde Ankara, Kayseri, Malatya, K.Maraş, G.Antep, Hatay, Adana, Mersin ve Ulukışla gezisi gibi birçok kez öğrencilerle birlikte uzak ve yakın mesafeli araştırma ve öğretim amaçlı geziler gerçekleştirmiştir (Alagöz, 1973-1975:226, 237).

Lisansüstü Çalışmaları ve Katkıları: Louis, lisansüstü çalışmalara ve coğrafyada yeni akademik personelin yetiştirilmesine büyük önem vermiştir. Reşat İzbrick *Bayerischer Wald'de Jeomorfoloji Araştırmaları* adlı doktora çalışmasını Louis ile tamamlamıştır. Kendi anlatımıyla İzbrick (1943); "Almanya'da ihtisas tahsilimi yaptığım sırada doktora tezi olarak Berlin Üniversitesi Coğrafya Bölümü'nde Ord. Prof. Dr. Norbert Krebs tarafından bana *Geomorphologische Studien im Bayerischen Walde* adlı konu verilmişti. Eserimi bitirmek üzere iken 1939 son baharında memlekete döndüm. Krebs'in de muvafakatiyle tezimi Prof. Dr. Herbert Louis'in yanında tamamladım" demektedir (157). Kansu (1943), Louis'in, İzbrick'ın doktora teziyle ilgili raporundan kısa bir değerlendirmesine yer vermiştir: "Garbı Bavyera Ormanında Jeomorfolojik Araştırmalar, Prof.Krebs tarafından Reşat İzbrick'a Berlin'de verilmiş olan

vazifenin güç olduğunu teslim etmek lâzımdır. Diğer cihetten bu mesai bugünkü vukuf derecesini aşmakta olduğu gibi işlenen arazinin kartografik olarak gösterilmiş olan eşkâl tasvirlerinin bu sahaya ait kartografik esasların noksanlığından müşkülatsız olarak elde edilmesine imkân yoktur. Tezde işlenen arazinin vadi şebekesinin vaziyeti hakkında, diğer daha eski mesaiye nispetle, hiç olmazsa sahanın garbı kısmı hakkında bir terakki sayılması icap eden müstakil bir kavrayış tarzı inkişaf etmektedir” (14).

Aynı şekilde Kansu (1943), Selçuk Trak'ın *Ordu-Giresun ve Ard Ülkesinde Beşeri Coğrafya Araştırmaları* adlı doktora teziyle ilgili olarak Louis'in raporundan kısa bir değerlendirmesine yer vermiştir: “Etüd ... dikkatli ve komşu sahalara da şamil gayretli bir bibliyografik çalışma ile vücuda getirilmiştir. Müellif esere çok itina ile işlenmiş temiz harita ve grafiklerde ilâve etmiştir... Hulâsa, heyeti mecmuası itibariyle, bu eser Türkiye'nin beşerî ve ekonomik coğrafya bakımından önemli bir bölgesinin değerli bir monografyasıdır. Mukayeseli umumî bir görüş eksik olmamakla beraber, bu etüdün kıymeti hususî tasvirlerinin genişlik ve inceliğindedir” (13). Selçuk Trak'a bu doktora tez konusunu da Louis vermiştir. Ayrıca Louis, Selçuk Trak'ın Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi tarafından yayınlanan *Türkiye'ye Ait Coğrafi Eserler Genel Bibliyografyası* adlı eserine önsöz yazmıştır. Louis, coğrafya ilmi yardımcısı Hatice Özçörekçi'ye de *Anadolu'da Küçük Şehir Araştırmaları* adlı bir tez çalışması vermiştir. 10 Haziran 1944 günü jüri önünde savunulan ve kabul edilen bu doktora tezi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi'nde makale olarak kısmen yayınlanmış (Özçörekçi, 1944:69-83) ve ayrıca 1944'te Türk Tarih Kurumu Basımevi'nde basılmıştır. Muhtemelen bu tez, Türkiye'de bir kadın coğrafyacının hazırladığı ilk doktora tezi olma özelliğini de taşımaktadır.

Louis, bazı jürilerde de görev almıştır. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi'nde haberler başlığı altında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ndeki ilmî çalışmalara değinilmiştir. Bu bağlamda “geçen sayımızda bahsettiğimiz bu ders yılı başından beri habilitasyon imtihanı veren dokuz kişiye ilâve olarak beş habilitasyon ve iki doktora ilâve olarak ta bir doktora imtihanı daha yapılmıştır. Habilitasyon yapanın adı Ferruh Sanır ve konusu *Mürted Ovasının Jeomorfolojisi*'dir. 5 Mart 1943 tarihinde yapılan habilitasyonun jüri heyetinde Prof. Herbert Louis, Prof. Şevket Ahmet Birant ve Prof. Şevket Aziz Kansu yer almışlardır (Anonim, 1943:149).” Hatta Louis'in jüri üyesi olarak bulunduğu bu sınavların birine dinleyici olarak zamanın Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk de katılmıştır. Hütteroth (1992)'un Louis'den dinlediğine göre, “ölümünden kısa bir süre önce Atatürk habersizce fakülteyi ziyaret etti ve Louis'in bir imtihanında bulundu. İmtihan olan öğrenci Cumhurbaşkanı ile Rektörün arasında oturuyordu, karşısında ise Louis ile asistanı İbrahim Danyal Bediz bulunuyordu. Zavallı delikanlı hayli korkmuş olmalı idi. Lakin Louis'in söylediğine göre, Atatürk sonuçtan çok memnun oldu” (24). Bu olay, o dönemde Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne, bilime ve coğrafyaya en üst düzeyde verilen önemi ortaya koyan güzel örneklerden biridir.

Birinci Coğrafya Kongresi ve Türk Coğrafya Kurumu'na Katkıları: Birinci Coğrafya Kongresi'ne (6-21 Haziran 1941) katılan tek yabancı bilim adamı olan Louis, Terim Komisyonu ile Türkiye Coğrafyası Komisyonu'nda üye olarak görev almış ve Türkiye'nin coğrafi bölge sınırlarının tespitinde önemli katkılar yapmıştır. Türkiye Coğrafyası Komisyonu'na *Türkiye Coğrafyasının Bazı Esasları* adı altında 55 sayfalık nispeten hacimli bir çalışma sunmuştur. Türkiye Coğrafyası Komisyonu'nda yer alan diğer yabancı uyruklu (Alman) Ord. Prof. Dr. Alexander Rüstow (1885-1963 yılları arasında yaşamış ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisadi Coğrafya Kürsüsünde 1935-1950 yılları arasında öğretim üyeliğinde bulunmuştur) ise mazereti dolayısıyla kongreye iştirak edememiştir. Louis, Türk Coğrafya Kurumu'nun 33 kurucu üyesinden biridir. Aynı zamanda kurumun tek yabancı uyruklu (Alman) kurucu üyesi olarak da kayıtlara geçmiştir (TCK Yasası, 1943:109). Ayrıca Louis, kurumun muvakkat (geçici) umumi merkez heyetini teşkil edecek on iki kişi arasında da yer almıştır (TCK Yasası, 1943:110).

Louis, Türk Coğrafya Dergisi'nin 1943 yılında yayınlanan 1. ve 2. sayılarında, derginin arka kapağının iç kısmında görüldüğü üzere, üç kişiden oluşan neşriyat komitesinde de görev yapmıştır.

Türkiye Coğrafyasıyla İlgili Yayınları: Louis, uzun meslek yaşamında araştırmalarının sonuçlarını sayıları bir kayda göre 75'i bulan kitap, makale ve bildiriler halinde yayınlamıştır. Bu eserlerin 8'i müstakil kitap, geri kalanı makale, bildiri, rapor ve kontrandüdür (tenkit; eleştiri). Ayrıca Prof. W. Hartke ile birlikte *Münchner Geographische Hefte* isimli seri halindeki ilmi neşriyatı idare etmiştir. Louis'in eserleri genel coğrafya ve ülkeler coğrafyası dallarında olmak üzere çeşitli konuları ele almakta, bu arada bilhassa kartoğrafya, jeomorfoloji, klimatoloji, bitki coğrafyası, hidroğrafya, nüfus ve iskân coğrafyası gibi umumi mahiyette yayımları dışında mevzii coğrafya araştırmalarını ihtiva etmekte, bunlar arasında Türkiye coğrafyasına ait olanlar önemli bir yer tutmaktadır (Anonim, 1966:VII). Erinç (1986) ise, Louis'in Dünya'nın çeşitli ülkelerinde yaptığı arazi çalışmalarını içeren yapıtlarının sayısının 110'u geçtiğini belirtir. Türkiye ile ilgili başlıca yapıtlarının ise *Das Natürliche Pflanzenkleid Anatoliens (Anadolu'nun Doğal Bitki Örtüsü, 1939)* ve ölümünden sonra yayınlanan *Landeskunde der Türkei (Türkiye Coğrafyası, 1985)* olduğunu söyler (7555). Louis'in Türkiye coğrafyasıyla ilgili başlıca yayınları tarih sırasına göre aşağıda açık künyeleriyle birlikte verilmiştir:

— Louis, H., 1938, *Eiszeitliche Seen in Anatolien (Pleistocene Lakes in Anatolia)*, Zeitschrift der Gesellschaft für Erdkunde, Band 73, Heft 7-8, Berlin, s.267-285.

— Louis, H., 1938, *Über Alte Hochstände Anatolischer Seen*, Comptes Rendus du Congrès International de Géographie Amsterdam, Tome II, Leiden, s.325-335.

—Louis, H., 1939, *Anatolien, Geographische Zeitschrift*, Band 45, Heft 12, Leipzig-Berlin, s.353-376.

—Louis, H., 1939, *Das Natürliche Pflanzenkleid Anatoliens*, Geographische Abhandlungen, 3. Reihe, Heft 12, Stuttgart.

—Louis, H., 1940, *Die Bevölkerungskarte der Türkei*, Berliner Geographische Arbeiten, Heft 20, Berlin.

—Louis, H., 1940, *Bericht über den Elefantidenfund von Ankara-Demirtepe*, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Mecmuası, Sayı 2/19 Ankara, s.205-206.

—Louis, H., 1941, *Türkiye Coğrafyasının Bazı Esasları*, Birinci Coğrafya Kongresi (6-21 Haziran 1941), Raporlar, Müzakereler, Kararlar, Maarif Vekilliği, Ankara, s.172-228.

—Louis, H., Danyal, B., 1941, *Coğrafya Araştırmaları 1940-1941 (Geographische Studien über die Türkei mit Deutscher Zusammenfassung)*, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Neşriyatı No.2, İstanbul.

—Louis, H., 1942, *Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Enstitüsünün Öğretim Gezintileri*, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, C.I, Sayı 1, Ankara, s.90-98.

—Louis, H., 1943, *İç Anadolu ve Coğrafi Hudutları*, Türk Coğrafya Dergisi, Sayı 1, Ankara, s.51-70.

— Louis, H., 1943, *Coğrafi Yayınlar Arasında*, Türk Coğrafya Dergisi, Sayı 2, Ankara, s.243-244.

—Louis, H., 1944, *Die Spuren Eiszeitlicher Vergletscherung in Anatolien*. Geologische Rundschau, Band 34, Heft 7/8, Stuttgart, s.447-481.

—Louis, H., 1948, *Probleme der Kulturlandschaftsentwicklung in Inneranatolien*, Erdkunde, Band 2, Bonn, s.146-151.

—Louis, H., 1956, *Die Entstehung der Poljen und ihre Stellung in der Karstabtragung, auf Grund von Beobachtungen im Taurus*, Erdkunde, Archiv für Wissenschaftliche Geographie, Band X, Bonn, s.33-53.

—Louis, H., 1957, *Die Junge Kulturgeographische Entwicklung der Türkei*, 30. Deutscher Geographentag, Hamburg, Tagungsber und Wissenschaftl Abhandlungen Franz Steiner Verlag, Wiesbaden, s.59-72.

—Louis, H., 1959, *Zum Problem der Wirtschaftskarte (erläutert am Beispiel der Karten von Frankreich und der Türkei im Großen Herder-Atlas)*, Erdkunde, Band XIII, s.231-234.

—Louis, H., 1966, *Jeomorfolojinin Ana Kavramlarındaki Yeni Gelişmeler Hakkında* (Çev. Oğuz Erol), Ankara Üniversitesi Coğrafya Araştırmaları Dergisi, Sayı 1, Ankara, s.321-342.

—Louis, H., 1970, *Zur Geomorphologie der Umgebung von Ankara*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt 28, Sayı 1-2, Ankara, s.1-30.

—Louis, H., 1970, *Städtische und Ländliche Bevölkerungszunahme in der Türkei Zwischen 1935-1965*, Deutsche Geographische Forschung in der Welt von Heute, Festschrift für Erwin Gentz, Kiel, s.155-166.

—Louis, H., 1972, *Die Bevölkerungsverteilung in der Türkei 1965 und Ihre Entwicklung Seit 1935*, Erdkunde, Band XXVI, Heft 3, s.161-177.

—Louis, H., 1979, *Die Stellung Anatoliens am Rande Europas*, Klaus-Detlev Grothausen(Hg.), Die Türkei in Europa, Göttingen, s.11-19.

—Louis, H., 1985, *Landeskunde der Türkei: Vornehmlich Aufgrund Eigener Reisen*, Franz Steiner Verlag, Stuttgart.

Yukarıda verilen yayınların yanı sıra Louis'in genellikle öğrencilerin derlediği teksir baskılı ders notları da vardır. Nitekim Gümüşçü'nün Sanır'dan aktardığına göre (1996); Louis derslerini ilk yıllarda Almanca anlattığı için, Almanca bilen öğrenciler (F. A. Sanır, C.R. Gürsoy gibi) anlatılanları not ediyor, Türkçeye çevirdikten sonra teksir ettirilerek, diğer öğrencilere dağıtıyorlardı (166). Bu şekilde teşkil edilen ders kitabına örnek olarak, Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Notları II-Klimatoloji'dir. Ders takriri Prof. Dr. Herbert Louis, yılı 1936, dili Türkçe, bez ciltli ve 138 sayfadır.

Louis, ülkemizle ilgili bazı yayınların tanıtımını da yapmıştır. Türk Coğrafya Dergisi'nin 1943'te yayınlanan 2. sayısında *Coğrafi Yayınlar Arasındaki başlığın altında* "Bobek, Hans, 1940, *Die gegenwärtige und Eiszeitliche Vergletscherung im Zentralkurdischen Hochgebirge*, Zeitschrift für Gletscherkunde, Vol.27, No.1-2, s.50-87" çalışmasını kısaca özetleyerek tanıtımını yapmıştır. Yine aynı yerde, "Lembke, Herbert, 1940, *Ein neue Kartes des Jahresniederschlags im Westlichen Vorderasien*, Petermanns Geographische Mitteilungen, Gotha, s.217-225" çalışmasını da kısaca özetleyerek tanıtmıştır. Öte yandan Louis, yazdığı ders kitaplarında konuların işlenişinde Türkiye coğrafyasıyla ilgili birçok örnekler vermiştir. Özellikle *Allgemeine Geomorphologie* adlı kitabında Türkiye'den birçok örneklerin ve bazı fotoğrafların (Düzce Akçakoca, Sinop Boyabat vd çevrelerden) yer aldığı görülür.

Sözer (1993), bir makalesinde, Louis'in 1985'te ölümünden sonra yayınlanan *Landeskunde der Türkei* adlı eserini tanıtmış ve farklı yönleriyle irdelemiştir: *Landeskunde der Türkei*, esas itibarıyla iki bölümden oluşur. Birinci bölümde öncelikle ülkeler coğrafyasına ilişkin görüşlerini açıklayan yazar, daha sonra Türkiye'nin genel orografik özelliklerini ele alır ve ülkemizi 10 ayrı orografik birliğe ayırarak inceler. Bu birlikler şunlardır: Orta Anadolu, Orta-Kuzey Anadolu, Kuzeybatı Türkiye, Kuzeydoğu Anadolu, Batı Anadolu, Güneybatı Anadolu, Orta-Güney Anadolu, İç-Doğu Anadolu, Dış-Doğu Toros ve uzantıları ve nihayet Doğu-Toros Önülkesi. Birinci bölümün öteki alt başlıkları ise şunlardır: Türkiye'de coğrafi peyzajın çeşitliliği, çevresindeki ülkelere göre Anadolu'nun farklı özellikleri, iklim, bitki kuşakları, Türkiye'nin eski kültür coğrafyası, günümüzde kültür coğrafyası ilişkileri, nüfus miktarı ve nüfusun coğrafi dağılışı, kırsal yerleşim, kentleşme, el sanatları, sanayi ve ticaret, Türkiye'de ulaşım. Bütün bu konuları ana çizgileriyle gözden geçiren Louis, daha sonra Türkiye'nin büyük coğrafya bölgeleri ile bu bölgeler içerisinde ayırt ettiği alt-bölge ve yöreleri ele almakta ve ayrıntılı bir şekilde incelemektedir. Büyük coğrafya bölgelerine ayrılan ikinci bölüm 125

sayfalık bir metin oluşturur (s.95-220). Kitabı Türkiye'nin sosyal ve ekonomik yapısına, yönetsel örgütlenmesine, azınlıklar sorununa, coğrafi konumuna ilişkin bilgi ve görüşler, seçilmiş bir bibliyografya, istatistik-kartografik kaynaklar ve 1/4.000.000 ölçeğinde dört harita tamamlar: 1. Türkiye'nin coğrafi bölge, alt-bölge ve yöreleri, 2. Türkiye'de nüfus dağılışı (1980), 3. Köy Envanter Etüdüleri'ne (1962-63) göre Türkiye'de kırsal nüfusun alışveriş merkezleri, 4. Türkiye'nin orografik ana çizgileri. *Landeskunda der Türkei* ile ilgili bu tanıtıcı bilgilerden sonra, kitabın Sözer'e göre en dikkate değer bölümünü oluşturan büyük coğrafya bölgelerinin başlıkları da şu şekilde belirtilebilir: I. Orta Anadolu, II. Kuzeybatı Anadolu, III. Orta-Kuzey Anadolu, V. İç-Doğu Anadolu, VI. Batı Anadolu, VII. Güneybatı Anadolu, VIII. Orta-Güney Anadolu, IX. Dış Doğu-Toros, Yüksek Zap Yöresi ve Anadolu'nun Zagros Çevresi ve X. Doğu Toros Ön Ülkesi: Güneydoğu Türkiye'dir (1-12). Sözer'in bu nispeten geniş değerlendirmelerinden de anlaşılacağı gibi Louis, emekli olduğu bir zamanda hazırladığı bu eserinde, ülkemizi coğrafyanın farklı konuları bağlamında oldukça ayrıntılı bir şekilde incelemiştir.

Prof. Dr. William John McCallien

William John McCallien (Mac Callien), 7 Mart 1902'de İskoçya'nın batısında, Argyll bölgesinde bulunan Tarbert kasabasında doğmuştur. Liseyi Tarbert'e okumuş, Glasgow Üniversitesi'ne 1920'de girmiş ve üniversitede meşhur İngiliz jeolog ve kâşif John Walter Gregory (1864-1932)'nin öğrencisi olmuştur. 1923'te jeolojiden mezun olmasını takiben McCallien, 1924'te Glasgow Üniversitesi jeoloji bölümüne öğretim elemanı olarak girmiş ve 1930'da DSc/Fen bilimleri doktoru derecesini almıştır. 1931'de Edinburgh Royal Society'nin üyesi olan McCallien, yaptığı başarılı çalışmalarla 1936'da Edinburgh Royal Society'nin Neill Madalyası ile ödüllendirilmiştir. 1944'te Geological Society of London üyeliğine kabul edilen McCallien, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin daveti üzerine 1944'te Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü'nde profesör olarak görevlendirilmiş ve 1950'ye kadar 6 yıl aralıksız burada çalışmıştır. Aynı yıl, 1948'de kurulan Gana Üniversitesi (University College of the Gold Coast) jeoloji bölümünde göreve başlamıştır. 1965'te emekli olan McCallien, 19 Ocak 1981'de Helensburgh Dunbartonshire'de kanser hastalığından vefat etmiştir.

Bölümün kurucusu Prof. Dr. Herbert Louis'in Türkiye'den 1943'te ayrılmasını takiben, fiziki coğrafya çalışmalarını güçlendirmek amacıyla davet edilen McCallien, 1944'te Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü'nde göreve başlamıştır. Nitekim Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi'nin haberler kısmının tayinler başlığı altında; "Fakültemiz İngiliz edebiyatı profesörlüğüne Prof. B. E. C. Davis, jeoloji profesörlüğüne Prof. W. J. McCallien, antropoloji ve etnoloji doçentliğine asistanlarımızdan Dr. Nermin Aygen tayin olunmuşlardır. Arkadaşlarımıza büyük başarılar dileriz" denilmektedir (Anonim, 1945:234). Keza Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nde bulunan 28 Haziran 1945 tarihli bir belgede de; "İngiliz uyruklu McCallien ile B.C. Davis'in Ankara DTCF'de çalıştırılması" konusuna değinilmiştir (BCA.YN. 108.39..7). Ayrıca Alagöz (1973-1975), McCallien'in, Fulbright Kültür Yardımı Teşkilatı'ndan gelen teklifle fakülteye jeoloji profesörü olarak tayin edildiğini, derslerinin Dr. Cahide Kırışlı (Ünsalaner) tarafından Türkçeye çevrildiği bilgisini vermektedir (220).

Türkiye'de Üniversiteler Kanunu'nun 1946'da yürürlüğe girmesiyle birlikte üniversitelerin bütün bölümleri kürsülere, yani bugünkü anabilim dallarına ayrılmıştır. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü de üç kürsüye ayrılmıştır. Bunlardan Fiziki Coğrafya ve Jeoloji Kürsüsü'ne McCallien, Ülkeler Coğrafyası Kürsüsü'ne Cemal Arif Alagöz, Beşeri ve İktisadi Coğrafya Kürsüsü'ne de Danyal Bediz başkan olarak atanmıştır. 1946-1950 yılları arasında Fiziki Coğrafya ve Jeoloji Kürsüsü'nün başkanlığı görevinde bulunan McCallien, şüphesiz birçok bilimsel çalışmalar yapmış ve öğrenciler yetiştirmiştir. Bunlar arasından özellikle Türkiye'nin en önemli coğrafyacı ve jeomorfoloğlarından biri olan Oğuz Erol da vardır (Gümüşçü, 1996:169). İyi bir jeolog olan McCallien, özellikle jeomorfoloji ile jeoloji arasında güçlü bir işbirliği oluşturmuştur (Erol, 1994:114). Aynı durum daha öncede Prof. Dr. Ernest Chaput tarafından İstanbul

Üniversitesi'nde söz konusu olmuştur. Türkiye coğrafyasında Cumhuriyetin ilk dönemine rastlayan bu güçlü işbirliği jeoloji lehine uzun yıllar devam etmiştir.

Türkiye Coğrafyası ve Jeolojisine Katkıları

McCallien, bölümde Louis döneminde tesis edilen idari ve akademik atmosfere uygun faaliyet ve etkinliklere devam etmeye çalışmıştır. Bölümde verdiği dersler ve yaptığı geziler dışında, çeşitli konferanslar vermiş ve yurt dışında kongrelerde ülkemizi temsil etmiştir. Örneğin, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi'nin 3 sayısında bahsedildiği üzere; 1945 ders yılı yaz semesterinde serbest dersler adı altında, *Dünya Hakkındaki Bilgilerimizin Evrimi (Projeksiyonlu)* başlığını taşıyan bir konferans vermiştir (Anonim, 1945:359). McCallien, 1947'de 24 Şubat Pazartesi günü saat 12:00-13:00 arasında *Scotland and Turkey a Comparison* adında bir tebliğ sunmuş, aynı gün öğleden sonraki toplantıda ise, İskoçya'da Mull Adası volkanik teşekküllerinden bahsetmiş, burada görülen halka daykları (ring dykes) ve huni şeklindeki tabakalarla (cone-sheets) Türkiye ve İran transversalleri arasında bir mukayese denemesi yapmıştır (Alagöz, 1947:333/5).

McCallien, bazı uluslararası bilimsel toplantılara Türkiye ve Ankara Üniversitesi adına katılmış ve bildiriler sunmuştur. Nitekim İngiltere'nin başkenti Londra'da 19 Temmuz - 1 Eylül 1948 tarihleri arasında toplanan 18. Milletlerarası Jeoloji Kongresi'nde Türkiye'yi temsil eden 8 bilim insanı (M. Blumenthal, N. Egeran, De Laczy, C. Taşman, C. Ünsalaner, H.N. Pamir, M. Sayar) arasında yer almıştır. McCallien, kongrede *Sedimentation Phenomena of the Cretaceous of the Black Sea Region Between Zonguldak and Ereğli* adlı tebliğini sunmuştur. Yakın ilgi uyandıran bu tebliğin yanı sıra kongrede, Türkiye ile ilgili başka önemli tebliğler de verilmiştir (Alagöz, 1948:382).

Türkiye Jeoloji (Kurumu) Bülteni'nin 1947'de yayınlanan 1. cildinin 1. sayısında Redaksiyon Heyeti'nde bulunan McCallien, yine aynı derginin 1949'da yayınlanan 2. cildinin 1. sayısında da Yayın Komitesi'nde görev almıştır.

Prof. Dr. W. John McCallien.

McCallien, ülkemizde özellikle Ankara melanjı ve pilov-lavlar konusunda önemli çalışmalar yapmıştır. Şengör (2003), McCallien ve onun Ankara Üniversitesi'nden doktora öğrencisi olan Abdülkerim Oğuz Erol'un 1940'ların sonlarında Ankara civarında yaptıkları çalışmalarla, Türkiye'de melanj kelimesi ve kavramının yeniden canlandırıldığı ve hatta yeniden keşfedildiğini ileri sürmüştür (414). Nitekim McCallien'in 1950'de (2 adet) ve 1953'te (1 adet Bailey ile birlikte) yayınladığı 3 adet makalesiyle melanj konusuna önem verdiği anlaşılır. Keza McCallien, 1950'de Türkiye'de ilk kez pilov-lavların varlığını da kaydetmiştir. Fakat Şengör (2001), pilov-lavlar konusunda McCallien, Ankara melanjı konusunda ise McCallien ve Bailey tarafından Oğuz Erol'a büyük ve tarihi bir haksızlık yapıldığı görüşündedir. Çünkü

Türkiye’de pilov lavlar ve Ankara melanji ile ilgili çalışmalarda Oğuz Erol’un büyük emekleri geçmiştir. Buna karşılık yaptıkları yayınlarda maalesef Oğuz Erol’a yer vermemişlerdir (6).

McCallien’in iyi karakteri, büyük heyecanı, istekliliği ve çalışkanlığı ile öğrencilerinin üzerinde iyi bir izlenim bıraktığı ifade edilmektedir. Türkiye’ye ailesini getirmediği için daha fazla boş zamanı olduğu ve bu sayede onun hafta sonları Ankara çevresinde sık arazi çalışmaları yaptığı ve özellikle öğrencilerinin bu gezilerden büyük zevk aldığı söylenmektedir (Şengör, 2003:415). Diğer yandan daha uzak yerlerde de arazi çalışmalarında bulunmuştur. Karal’ın verdiği bilgiye göre (1946), 1945’te McCallien, iki öğrencisi ile birlikte Toroslar’da coğrafi inceleme ve araştırma gezileri yapmıştır (4). 14-29 Haziran 1947 tarihleri arasında Ankara,Şereflikoçhisar, Bala, Keskin, Kırıkkale, Kalecik, Ankara; Nallıhan, Beypazarı, Ayaş, Güdül, Ankara gezilerini düzenlemiştir (Alagöz, 1973-1975:235). Ayrıca ortak bir makalede: “Bu yazının müelliflerinden biri, 1944’ten 1949 senesine kadar Ankara Üniversitesi’nde jeoloji profesörlüğünde bulunmuştur. Bu müddet zarfında Türkiye’nin birçok yerlerini tetkik etmek fırsatını bulmuştur” denmektedir (Bailey ve McCallien,1950:12). Dolayısıyla bizzat McCallien de bu durumu doğrulamaktadır.

Türkiye Jeolojisiyle İlgili Yayınları:McCallien’inTürkiye ile ilgili yalnız veya ortak hazırladığı makale, bildiri ve rapor şeklinde olan yayınlarının sayısı 15’in üzerindedir. Yayınların, almış olduğu eğitimin de bir sonucu olarak jeoloji konularını kapsadığı dikkati çekmektedir. Yazarın belirlenebilen yayınları tarih sırasına göre aşağıda verilmiştir:

—McCallien, W.J., 1945, *Modern Dünyada Jeolojinin Yeri*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Yıl III, Cilt III, Sayı 4, Ankara, s.351-360.

—McCallien, W.J., 1946, *Ankara Kuzeyinde Köserelik’te Ters Dönmüş Tedrici İncelikte Yataklanmış Tabakalar*, Maden Tetkik Arama Mecmuası, Sayı 35, Ankara, s.121-125.

—McCallien, W.J., 1947, *İstanbul Boğazının Silisli Şistleri Hakkında*, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Mecmuası, B, XII/3, İstanbul, s.181-188.

—McCallien, W.J., Ketin, İ., 1947, *TheStructure of Çamlıca, Western AsiaMinor, NearIstanbul*,Annales de l’Université’Ankara, Sayı 1, Ankara, s.209-226.

— McCallien, W.J., 1947, *Türkiye ile İskoçya Arasında Bir Mukayese (ScotlandandTurkey a Comperision)*, Türkiye Jeoloji Bülteni, Sayı 1, Ankara, s.89-109.

— McCallien, W.J., 1949, *TheOrigin of the Earth (Arzın Menşei)*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt VII, Sayı 1, Ankara, s.111-132.

— McCallien, W.J., 1949, *TheEvolution of theMap of the Earth (Dünya Haritasının Evrimi)*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt VII, Sayı 1, Ankara, s.133-153.

— McCallien, W.J., 1950, *Türkiye’de Pilov Lavlar (SomeTurkishPillowLaves)*, Türkiye Jeoloji Bülteni, Cilt II, No.2, Ankara, s.1-8.

— McCallien, W.J., 1950, *Balta Limanında Trakya Grovıkları (TheThracianGreywackes of BaltalimanValleyNear Rumeli Hisar on theBosphores)*, Türkiye Jeoloji Bülteni, Cilt II, No.2, Ankara, s.18-21.

— Bailey, E. B., McCallien,W.J., 1950, *The Ankara Melange and the Anatolian Thrust*, Nature, Volume 166, No.4231,pp.938-940.

— Bailey, E. B., McCallien, W.J., 1950, *Ankara MelanjiveAnadoluŞaryajı*,MadenTetkikAramaMecmuası, Sayı 40, Ankara, s.12-22.

— McCallien, W.J. and Tokay, M., 1952, *Sedimentation Phenomena of the Cretaceous of the Black Sea Region Between Zonguldak and Ereğli, Asia Minor*, The 18th International Geological Congress, Part XIII, London, pp.154-164.

– Bailey, E. B., McCallien, W.J., 1953, *Serpentine Lavas, the Ankara Melange and the Anatolian Thrust*, Transactions of the Royal Society of Edinburgh, Volume 62, Number 11, Edinburgh, pp.403-442.

– McCallien, W.J., 1955, *La Structure de le Côte Occidentale du Bosphore et de la Côte Voisine de la Mer Noire*, Comte Rendu Sommaire de la Société Géologique de France, No.5-6, pp.102-103.

– McCallien, W.J., 1958, *On Some Turkish Rocks*, Geological Magazine, Cambridge, Volume 95, pp.169.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yabancı bilim adamlarının Türkiye coğrafyasına katkılarını ana başlıklar halinde belirtmek gerekirse; kurumsal yapı, eğitim, öğretim, araştırma, yayın, konferans, serbest dersler ve kütüphanenin yanı sıra dersler ve araştırmalarla ilgili gerekli araç, gereç ve donanımın temini gibi çeşitli konularda olduğu söylenebilir. Keza coğrafyaya yeni akademik elemanların kazandırılmasından başka mevcut unvanlı akademik elemanlar üzerinde de derin ve uzun süreli etkileri olmuştur.

Yurt dışından üç farklı ülkeden davet edilen bilim adamları, Türkiye'de modern coğrafi düşüncenin ve eğitimin gelişmesine ve kurumsallaşmasına önemli katkılarda bulunmuşlardır. Bilim adamlarının gerek şahsında ve gerekse yurt dışında yetişmek üzere gönderilen akademisyenlerin gittikleri ülkeler dikkate alındığında; ülkemizde coğrafyanın gelişmesinde iki önemli Avrupa ekolünün etkili olduğu görülür. Bunlar, Fransız ve Alman coğrafya ekolleridir. Ekollerin etkileri özellikle Cumhuriyetin ilk dönemlerinde daha belirgindir. Bu dönemde yetişen coğrafyacılarımızla birlikte etkileri günümüze kadar devam etmiştir.

Diğer taraftan yabancı bilim adamlarının katkıları ve etkileri bazı yönlerden eleştirilebilir. Örneğin fiziki coğrafyada ve hatta coğrafyada jeolojiye ağırlık verilmesi, Türkçe bilmemeleri, Türk öğretim elemanlarına oranla daha fazla ücret almaları ve ayrıca ülkemizde araştırma gezi ve incelemelerini çoğunlukla Türk elamanlarla birlikte yapmalarına karşılık bunların sonuçlarını kapsayan bilimsel yayınları genellikle tek başlarına yapmaları gibi birçok konularda eleştiriler yöneltilebilir. Fakat neticede bütün bunlar birlikte değerlendirildiğinde, dönemin şartlarına göre yabancı bilim adamlarının getirilmesi İzbırak'ın ifadesiyle bir zorunluluk idi ve de Türkiye coğrafyasına şüphesiz katkıları daha fazla olmuştur.

Bu çalışmada yabancı bilim adamlarının Türkiye coğrafyasına katkıları genel özellikleriyle ele alınmıştır. Esasında uzun bir zaman geçmesine ve çok önemli olmasına rağmen bugüne kadar konunun üzerinde fazla durulmamıştır. Dolayısıyla yabancı bilim adamlarının Türkiye coğrafyasına katkıları ve etkileri, dönemin şartları dikkate alınarak, ön yargılardan uzak, farklı yönleriyle daha detaylı bir şekilde incelenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Hatta bugün de farklı ülkelerden yabancı bilim adamlarının getirilmesi konusunun tartışılmasının faydalı olabileceği söylenebilir.

Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi bünyesinde ülkemizin ikinci coğrafya bölümünün kurulmasında ve gelişmesinde şüphesiz Herbert Louis önemli rol oynamıştır. 1935-1943 arası kapsayan 8 yıllık görev süresince Louis, idari ve akademik anlamda bölümün temel elemanı olmuştur. Bölümün daha inşaa aşamasında, kütüphanenin teşkilinde, ders araç ve gereçlerinin temininde, yakın ve uzak çevreleri kapsayan coğrafi araştırma ve eğitim gezilerinin düzenlenmesinde, ulusal ve uluslararası bilimsel yayınların yapılmasında, çeşitli konferanslar ve serbest derslerin verilmesinde, Türkiye'nin coğrafi bölgelerinin taksimatında, Türk Coğrafya Kurumu'nun kurulmasında, dergilerin yayını komitesi ve jüri üyeliği gibi birçok konuda önemli katkılar sağlamıştır. Diğer önemli bir katkısı da, coğrafyaya yeni birçok akademik elemanları kazandırması olmuştur. Louis'in, çok yönlü bir coğrafyacı olduğu, coğrafyanın hemen her alanına ilgi duyduğu, verdiği derslerin ve yaptığı yayınların çeşitliliğinden anlaşılmaktadır. Ankara Üniversitesi'nden 1943'te ayrılışından sonra da Türkiye'ye zaman zaman gelmesi ve Türkiye ile ilgili yayınlarına devam etmesi, Louis'in ülkemize olan ilgisinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Coğrafya bölümünün ikinci yabancı öğretim üyesi olan McCallienise,1944-1950 arasında 6 yıl aralıksız görev yapmıştır. Bu dönemde Louis'in yerine davet edilen McCallien'de daha önce başlatılan çeşitli faaliyetlere ve uygulamalara devam etmiştir. McCallien, yakın ve uzak çevre coğrafi araştırma gezileri düzenlemiş, çeşitli konferanslar vermiş, yayın faaliyetlerinde bulunmuş, çeşitli idari görevler ve yayın kurulu üyeliklerini üstlenmiştir. Kezacoğrafyada bazı akademisyenlerin yetişmesine de katkı sağlamıştır.

DiğertaraftanMcCallien, araştırma ve yayınlarında, Louis kadamcoğrafyaya vefarklı alanlarına nüfuz edememiştir. Özellikle aldığı eğitimin etkisiyle ve yapmış olduğu yayınların da gösterdiği gibi McCallien jeoloji konularına ağırlık vermiş, coğrafya konularını ihmal etmiştir. Hatta Türkiye'de ve Ankara Üniversitesi Coğrafya Bölümü'nde fiziki coğrafya çalışmalarında uzun bir süre jeolojinin ağırlık kazanmasında McCallien'in de az çok etkileri olmuştur. Gene McCallien, 1950'de ayrılışından sonra,Louis'in aksine,Türkiye ile bağlantısını ve ilgisini devam ettirmemiştir. Dolayısıyla McCallien'in Türkiye coğrafyasına katkıları ve etkileri de sınırlı kalmıştır.

Bazı ülkelerde örnekleri görüldüğü üzere, Türkiye'de de bütün coğrafyacıları kapsayacak genişlikte, alfabetik bir sırada ve ansiklopedik bir şekilde biyografik bir çalışmanın yapılması gerekmektedir. Bu çok büyük boyutlu çalışmanın geniş bir ekiple veya Türk Coğrafya Kurumu bünyesinde oluşturulacak bir grupla yürütülmesinde faydalar vardır. Çünkü ülkemizde gerek coğrafyacı sayısı ve gerekse coğrafi çalışmalar sayısal bakımdan önemli değerlere ulaşmıştır. Konuyla ilgili genellikle literatürü kapsayan tez veya makale şeklinde bazı münferit çalışmalar yapılmış olmakla birlikte, bunlar oldukça yetersiz durumda bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- AKKAN, Erdoğan(1972).“Cumhuriyetin 50. Yıldönümünde Coğrafya”,*Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Araştırmaları Dergisi*,S. 5(6), s.1-5.
- AKYOL, İ.Hakkı(1940).*Tanzimat Devrinde Bizde Coğrafya ve Jeoloji*, Tanzimat'ın 100. Yıldönümü Kitabı (Ayrı Basım), İstanbul: Maarif Matbaası.
- AKYOL, İ.Hakkı(1943).“Son Yarımda Türkiye'de Coğrafya”, *Türk Coğrafya Dergisi*, S.I, s.3-15.
- AKYOL, İ.Hakkı(1943).“Son Yarımda Türkiye'de Coğrafya”, *Türk Coğrafya Dergisi*, S.II, s.121-136.
- AKYOL, İ.Hakkı(1943).“Son Yarımda Türkiye'de Coğrafya”, *Türk Coğrafya Dergisi*, S.III-IV, s.247-276.
- ALAGÖZ, C.Arif(1947).“Rapor II - Dördüncü Coğrafya Meslek Haftası Birinci Jeoloji İlmi Toplantısı”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, S.V(3), s.329-338.
- ALAGÖZ, C.Arif(1948).“Haberler”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*,S.6(4), s.381-383.
- ALAGÖZ, C.Arif(1973-1975).“Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kuruluşundan 1973 Yılına Kadar Ülkeler Coğrafyası Kürsüsü Çalışmaları Hakkında”, *Türk Kültürü Araştırmaları*, S.XI-XIV, s.214-269.
- ANONİM (1943). “Haberler”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, S.2 (3), s.147-149.
- ANONİM (1945). “Haberler”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, S.3(2), s.234.
- ANONİM (1945). “Haberler”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, S.3(3), s.359.
- ANONİM - Enstitü Üyeleri (1966). “İlk Söz”, *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, S.1, s.VII-VIII.
- ARDEL, Ahmet(1973).“Cumhuriyetin 50. Yılında Türkiye'nin Beşeri ve İktisadi Coğrafyasına Bir Bakış”, *Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları*S.41(Cumhuriyetin 50. Yılına Armağan),s.59-70.
- AYNİ, M. Ali (2007). *Darülfünun Tarihi*(Haz. A. Kazancıgil), İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- BAILEY, E.Battersby ve MCCALLIEN, W. John (1950). “Ankara Melanjı ve Anadolu Şaryajı”, *Maden Tetkik Arama Mecmuası*, S.40, s.12-22.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Sayı 50246, Dosya 273, Fon Kodu 30..18.1.2, Yer No 187.44..16.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Sayı 27543, Fon Kodu 30..18.1.2, Yer No 108.39..7.
- BİLGİN, Turgut(1961).*İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Faaliyeti (1950-1960)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Neşriyatı.
- Biographical Index of Former Fellows of The Royal Society of Edinburgh 1783 – 2002*(2006), Part II (K-Z),The Royal Society of Edinburgh.
- Birinci Coğrafya Kongresi (6-21 Haziran 1941), Raporlar, Müzakereler, Kararlar (1941)*.Ankara:Maarif Vekilliği Yayını.
- CEYLAN, M.Akif(2013).“Türkiye Coğrafyasına Katkıda Bulunan Yabancı Bilim Adamları: E. Obst, Th. Lefebvre ve E. Chaput”, *İstanbul Üniversitesi Avrasya İncelemeleri Dergisi*,S.II(1), s.311-351.
- DARKOT, Besim(1951).“Türkiye Coğrafyasının Kuruluşuna Bir Bakış”, *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, S.1, s.59-62.
- DÖLEN, Emre(2009).*Türkiye Üniversite Tarihi 1: Osmanlı Döneminde Darülfünun (1863-1922)*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- ERİNÇ, Sırrı(1973).*Elli Yılda Coğrafya*, Ankara: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yayınları.
- ERİNÇ, Sırrı(1986).“Louis, Herbert”, *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*, Gelişim Yayınları, C.12, s.7555.
- EROL, Oğuz(1994).“Türkiye'de Jeomorfoloji”, *Cumhuriyetin 70. Yılında Türkiye'de Bilim II, Bilim ve Teknik Dergisi*, Eki, s.112-118.
- GÜMÜŞÇÜ, Osman(1996).“A.Ü.D.T.C.F.Coğrafya Bölümü Tarihi”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, S.12, s.161-177.
- GÜMÜŞÇÜ, Osman(1999).“Doç. Ferruh Ali Sanır (1907-1998)”*Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, S.7, s.13-18.
- GÜRSOY, C.Rüştü(1974).“Cumhuriyetimizin 50. Yılında Coğrafya ve Türk Coğrafya Kurumu”, *Türk Coğrafya Dergisi*,S.26 (Cumhuriyetimizin 50. Yıl Özel Sayısı), s.1-3.

- GÜRSOY, C.Rüşti(1974).“Türk Coğrafya Kurumu Toplantı ve Gezileri”, *Türk Coğrafya Dergisi*, S.26 (Cumhuriyetimizin 50. Yıl Özel Sayısı), s.153-169.
- GÜRSOY, C.Rüşti(1986).“Ord. Prof. Dr. Herbert Louis”, *24 Temmuz 1986 Tarihli ve 8769 Sayılı Tercüman Gazetesi*.
HTTP://www.geography.humanity.ankara.edu.tr/index.php?bil=bil.(Erişim tarihi: 15.09.2012).
- HTTP://www.tck.org.tr/activity_index.php?activity_id=5&action=read (Erişim Tarihi: 09.07.2013).
- HÜTTEROTH, W.Dieter(1992).“Cumhuriyet Döneminde Coğrafya Biliminin Gelişmesine Dışarıdan Bir Bakış”, *Ata Dergisi*,S.2, s.21-28.
- İHSANOĞLU, Ekmeleddin(2010).*Darıülfünun: Osmanlı'da Kültürel Modernleşmenin Odağı*, 1, İstanbul: İslam Konferansı Teşkilatı İslam Tarih, Sanat ve Kültürü Araştırma Merkezi Yayını.
- İZBIRAK, Reşat(1943).“BayerischerWald'de Jeomorfoloji Araştırmaları”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, S.II(1), s.157-168.
- İZBIRAK, Reşat(1976).“Türkiye’de Son Yarım Yüzyıl İçinde Coğrafya Alanında Gelişmeler”, *50. Yıl Konferansları, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayını*,s.29-44.
- KANSU, Ş. Aziz(1943)“Cumhuriyetin XX. Yılı ve Türk İlminin Hizmetinde Gençlerimiz”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, S.II (1), s.1-16.
- KANSU, Ş. Aziz (1944).“Fakülte 1943-44 Öğretim Yılının Açış Söylevi”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*,S.2, s.199-201.
- KARAL, Z.Enver (1946).“1945-1946 Ders Yılı Açılış Nutku”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, S.4(1), s.4-7.
- LAHN, Erwin (1948).“Türkiye Jeolojik Bibliyografyası”, *Türkiye Jeoloji Kurumu Bülteni*, S.I(2), s.96-135.
- LEHMANN, Heinz (1965).“Herbert Louis”, *Erdkunde*, B.XIX(1), p.3-6.
- MACDONALD, James G.(1982).“William John McCallien”, *Royal Society of Edinburgh Yearbook*, pp.49-50.
- ÖZÇÖREKÇİ, Hatice(1944).“Anadolu’da Küçük Şehir Araştırmaları”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*,S.3(1), s.69-83.
- SÖZER, A.Necdet(1993).“Herbert Louis’ninLandeskunde Der Türki Adlı Yapıtı Üzerine Bazı Düşünce ve Notlar”, *Ege Coğrafya Dergisi*, S.7, s.1-12.
- SÜR, Özdoğan (1999).“Kıymetli Hocamız Reşat İzbirak”, *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, S.7, s.1-2.
- ŞENGÖR, A. M. Celal (2001).“Zümrütten Akisler; Oğuz Erol’un Hikâyesi”, *Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi*, S.761, s.6.
- ŞENGÖR, A. M. Celal (2003).“The Repeated Rediscovery of Mélanges And Its Implications For The Possibility And The Role of Objective Evidence In The Scientific Enterprise”,*Ophiolite Concept and the Evolution of Geological Thought,Colorado:Geological Society of America Special Paper*,pp.385-445.
- ŞENGÖR, A. M. Celal (2002). “Modern Türk Yerbilimlerinin Kurucularından Prof. Dr. Sırrı Erinç Vefat Etti”, *Günce Dergisi*, S.23.
- TANDOĞAN, Alâeddin (1997).“Prof. Dr. Talip Yücel’in Hayatı ve Bilimsel Çalışmaları”, *Türk Kültürü Araştırmaları*,S.XXXIII(Prof. Dr. Talip Yücel’e Armağan),s.1-13.
- TRAK, Selçuk (1942). *Türkiye Coğrafya Eserleri Genel Bibliyografyası*, Ankara: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Neşriyatı.
- TÜMERTEKİN, Erol (1971).“Türkiye’de Beşeri Coğrafyanın Gelişmesi”, *İstanbul: Türkiye Coğrafi ve Sosyal Araştırmalar*,s.1-16.
- Türk Coğrafya Kurumu Yasası (1943).*Türk Coğrafya Dergisi*, S.1, s.97-119.
- Türkiye Jeoloji Kurumu Bülteni (1947). S.1.
- Türkiye Jeoloji Kurumu Bülteni (1949). S.1.
- UNAT, F.Reşit(1943).“Memleketimizde Bir Coğrafya Cemiyeti Kurma İstekleri ve Teşebbüsleri”, *Türk Coğrafya Dergisi*, S.1, s.16-22.
- UŞAKLIĞIL, H. Ziya (1942). *Saray ve Ötesi Son Hatıralar*3, İstanbul: Hilmi Kitabevi.
- WEISCHET, Wolfgang (1980).“Herbert Louis 80 Jahre Versuch einer Würdigung von Person”, *Weg und Werk, Mitteilungen der Geographischen Gesellschaft in München*, S.65, s.5-26.
- YALÇINLAR, İsmail (1993).“Profesör Cemal Arif Alagöz (1902-1991) Hayatı ve Mesleki Çalışmaları”, *Türk Coğrafya Dergisi*, S.28, s.1-15.
- YÜCEL, Talip (1966).“İmroz’da Coğrafya Gözlemleri”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya FakültesiCoğrafya Araştırmaları Dergisi*, S.1, s.65-108.
- YÜCEL, Talip (1994).“Coğrafya Âlimi Prof. Dr. Cemal Arif Alagöz’ün Ardından”, *Türk Kültürü Dergisi*, S.XXXII (372),s.206-209.